DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 15 juli 2010 *

I mål C-256/09,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artiklarna 68 EG och 234 EG, framställd av Bundesgerichtshof (Tyskland) genom beslut av den 10 juni 2009, som inkom till domstolen den 10 juli 2009, i målet

Bianca Purrucker

mot

Guillermo Vallés Pérez,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.N. Cunha Rodrigues samt domarna P. Lindh, A. Rosas (referent), U. Lõhmus och A. Arabadjiev,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: E. Sharpston,
justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 17 mars 2010,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Bianca Purrucker, genom B. Steinacker, Rechtsanwältin,

— Tysklands regering, genom J. Möller och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek, i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom J. López-Medel Báscones, i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av G. Russo, avvocato dello Statto,

— Ungerns regering, genom R. Somssich, K. Szíjjártó och S. Boreczki, samtliga i egenskap av ombud,

— Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom H. Walker, i egenskap av ombud, biträdd av K. Smith, barrister,

— Europeiska kommissionen, genom A.-M. Rouchaud-Joët och S. Grünheid, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 20 maj 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål vid Bundesgerichtshof som anhängiggjorts av Bianca Purrucker, som är mor till barnen Merlín och Samira Purrucker. Målet rör ett överklagande av det beslut som fattades av Oberlandesgericht Stuttgart (Tyskland) den 22 september 2008. I detta beslut medges verkställigheten hos ett beslut från Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial (Spanien), enligt vilket vårdnaden om barnen tillerkänns barnens far.

Tillämpliga bestämmelser

3 Konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn undertecknades den 25 oktober 1980 inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt (nedan kallad 1980 års Haagkonvention). Den trädde i kraft den 1 december 1983. Samtliga medlemsstater i Europeiska unionen är parter i konventionen.

4 Konventionen innehåller olika bestämmelser som syftar till ett skyndsamt återförande av barn som olovligen har bortförts eller kvarhållits.

5 I artikel 16 i 1980 års Haagkonvention föreskrivs bland annat att de judiciella myndigheterna i den fördragsslutande stat till vilken ett barn har blivit bortfört eller i vilken barnet hålls kvar – efter att ha underättats om att det föreligger ett olovligt bortförande eller kvarhållande av barnet – inte får besluta i sak om rätten till vårdnaden förrän det har bestämts att barnet inte ska återlämnas enligt konventionen.

6 Konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn undertecknades den 19 oktober 1996, även den inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt (nedan kallad 1996 års Haagkonvention). Den ersatte konventionen av den 5 oktober 1961 om myndigheters behörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga.

7 Vissa medlemsstater, däribland Förbundsrepubliken Tyskland och Konungariket Spanien, har inte ratificerat denna konvention. De har rätt att avstå därifrån enligt rådets beslut 2008/431/EG av den 5 juni 2008 om bemyndigande för vissa medlemsstater att i Europeiska gemenskapens intresse ratificera eller ansluta sig till 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn samt om bemyndigande för vissa medlemsstater att avge en förklaring om tillämpningen av gemenskapsrättens relevanta interna regler (EUT L 151, s. 36).

8 Artikel 11 i 1996 års Haagkonvention, som ingår i kapitel II med rubriken ”Behörighet”, har följande lydelse:

”1. I alla brådskande fall ska myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium barnet eller egendom som tillhör barnet finns ha behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

2. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende ett barn som har hemvist i en fördragsslutande stat ska upphöra att gälla så snart de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–10 har vidtagit de åtgärder som situationen kräver.

3. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende ett barn som har hemvist i en icke-fördragsslutande stat ska upphöra att gälla i varje fördragsslutande stat så snart de åtgärder som situationen kräver och som vidtas av en annan stats myndigheter erkänns i den fördragsslutande staten i fråga.”

9 I artikel 23 i 1996 års Haagkonvention, som ingår i kapitel IV med rubriken ”Erkännande och verkställighet”, föreskrivs följande:

”1. De åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter ska erkännas direkt på grund av lag i samtliga övriga fördragsslutande stater.

2. Erkännande får dock vägras

a) om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte grundades på någon av de omständigheter som anges i kapitel II,

… .”

10 I artikel 26 i konventionen, som även den ingår i kapitel IV, föreskrivs följande:

”1. Om åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat och är verkställbara i den staten kräver verkställighet i en annan fördragsslutande stat, ska åtgärderna på begäran av en berörd part förklaras verkställbara eller registreras för verkställighet i den andra fördragsslutande staten i enlighet med det förfarande som anges i den statens lag.

…

3. Verkställbarhetsförklaringen eller registreringen får vägras endast på någon av de i artikel 23.2 angivna grunderna.”

11 I artikel 31 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) föreskrivs följande:

”Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, får begäras hos domstolarna i den staten, även om domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt denna förordning.”

12 En liknande bestämmelse återfinns i artikel 24 i 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och ändrad text s. 77; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 14), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 26), enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 43) och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde (EGT C 15, 1997, s. 1) (nedan kallad Brysselkonventionen).

13 Innan förordning nr 2201/2003 hade trätt i kraft antog Europeiska unionens råd den 28 maj 1998, med stöd av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, en konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål (EGT C 221, s. 1) (nedan kallad Bryssel II-konventionen). Denna

konvention har inte trätt i kraft. Eftersom konventionens lydelse har haft en inverkan på lydelsen av förordning nr 2201/2003 har det hänvisats till den förklarande rapporten till denna konvention (EGT C 221, 1998, s. 27), som utarbetats av professor A. Borrás (nedan kallad Borrásrapporten), för att underlätta tolkningen av förordningen.

14 Förordning nr 2201/2003 föregicks av rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (EGT L 160, s. 19). Förordning nr 1347/2000 upphävdes genom förordning nr 2201/2003, som har ett vidare tillämpningsområde.

15 I skälen 12, 16, 21 och 24 i förordning nr 2201/2003 anges följande:

”12) De behörighetsregler som fastställs i denna förordning i fråga om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa, särskilt kriteriet om närhet. Det innebär att behörigheten i första hand skall ligga hos domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist, med undantag av vissa fall då barnets vistelseort ändras eller efter en överenskommelse mellan de personer som har föräldraansvar.

…

16) Den här förordningen bör inte hindra att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, som gäller personer eller egendom i den staten.

…

21) Erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en medlemsstat bör bygga på principen om ömsesidigt förtroende, och skälen för att vägra erkännande bör begränsas till ett minimum.

…

24) Det intyg som utfärdas för att underlätta verkställandet av domen bör inte kunna överklagas. Endast sakfel bör kunna föranleda rättelser, dvs. om intyget inte korrekt avspeglar innehållet i domen.”

16 Artikel 2 i förordning nr 2201/2003 har följande lydelse:

”I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1) *[D]omstol*: samtliga myndigheter i medlemsstaterna som är behöriga i frågor som omfattas av förordningens tillämpningsområde enligt artikel 1.

…

4) *[D]om*: … varje avgörande i frågor som rör föräldraansvar som har meddelats av en sådan domstol, oavsett avgörandets benämning, såsom dom, förordnande eller beslut.

…

7) *[F]öräldraansvar*: alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom. Föräldraansvar omfattar bland annat vårdnad och umgänge.

…

9) *[V]årdnad*: de rättigheter och skyldigheter som hänför sig till omvårdnaden om barnets person, särskilt rätten att bestämma var barnet skall bo.

…

11) *[O]lovligt bortförande eller kvarhållande av barn*: ett bortförande eller ett kvarhållande av ett barn

a) som strider mot den vårdnad som har anförtrotts en person genom dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan enligt lagen i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet,

och

b) under förutsättning att denna vårdnad verkligen utövades, antingen gemensamt eller för sig, vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar eller skulle ha utövats om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum. Vårdnaden skall anses utövas gemensamt när en av personerna med föräldraansvar, enligt en dom eller på grund av lag, inte får besluta var barnet skall bo utan medgivande från en annan person med föräldraansvar."

17 I artikel 8.1 i förordningen föreskrivs följande:

"Domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga i mål om föräldraansvar för ett barn som har hemvist i den medlemsstaten vid den tidpunkt då talan väcks."

18 I artikel 9.1 i förordningen föreskrivs följande:

"När ett barn lagligen flyttar från en medlemsstat till en annan och förvärvar nytt hemvist där skall, med avvikelse från artikel 8, domstolarna i den medlemsstat där barnet tidigare hade hemvist under en tid av tre månader efter flyttningen vara fortsatt behöriga att ta upp en fråga om ändring av en dom om umgänge som meddelats i den medlemsstaten innan barnet flyttade, om den som har rätt till umgänge enligt denna dom om umgänge fortfarande har hemvist i den medlemsstat där barnet tidigare hade hemvist."

19 I artikel 10 i förordningen föreskrivs följande:

”Vid fall av olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn skall domstolarna i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet behålla sin behörighet tills barnet har fått hemvist i en annan medlemsstat …”

20 I artikel 19.2 i förordning nr 2201/2003 föreskrivs följande:

”Om talan om föräldraansvar för ett barn, rörande samma sak, väcks vid domstolar i olika medlemsstater skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först har väckts är behörig, den domstol vid vilken talan har väckts senare självmant låta handläggningen av målet vila.”

21 I artikel 20 i förordningen – med rubriken ”Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder” – föreskrivs följande:

”1. Bestämmelserna i denna förordning skall inte hindra att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, avseende personer eller tillgångar i den staten i enlighet med medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt denna förordning.

2. De åtgärder som vidtas enligt punkt 1 skall upphöra att gälla när den domstol i medlemsstaten som enligt denna förordning är behörig att pröva målet i sak har vidtagit de åtgärder den anser lämpliga.”

22 Artikel 21 och följande artiklar i förordningen hänför sig till erkännande och verkställighet av domar. I artikel 21.1 föreskrivs särskilt att en dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

23 Enligt artikel 24 i förordning nr 2201/2003 får inte behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten omprövas.

24 Artikel 39 i förordningen innehåller bestämmelser om utfärdande av intyg. Det följer av bilaga II till förordningen, i vilken det framgår vilka uppgifter som omfattas av intyget, att intyget ska precisera vissa inslag i förfarandet. Bland annat ska det intygas att det rättsliga avgörandet är verkställbart och att det har delgivits.

25 I artikel 46 i förordningen föreskrivs följande:

”Handlingar som har upprättats eller registrerats som officiella handlingar (actes authentiques) och är verkställbara i en medlemsstat samt överenskommelser mellan parter som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten skall erkännas och förklaras verkställbara under samma förutsättningar som domar.”

26 I artikel 60 i förordning nr 2201/2003 föreskrivs att denna förordning ska gälla framför bland annat 1980 års Haagkonvention. Artikel 61 i förordningen avser förordningens förhållande till 1996 års Haagkonvention.

Bakgrund till tvisten samt de pågående förfarandena

27 Av beslutet om hänskjutande framgår att Bianca Purrucker i mitten av år 2005 flyttade till Spanien för att bo med Guillermo Vallés Pérez. Hon födde tvillingar som föddes för tidigt i maj månad 2006. Pojken Merlín kunde lämna sjukhuset i september 2006. Flickan Samira kunde inte lämna sjukhuset förrän i mars 2007 på grund av komplikationer som uppstått.

28 Dessförinnan hade relationen mellan Bianca Purrucker och Guillermo Vallés Pérez försämrats. Bianca Purrucker ville återvända till Tyskland med sina barn, något som Guillermo Vallés Pérez till en början motsatte sig. Den 30 januari 2007 upprättade parterna ett av notarius publicus bevittnat avtal, vilket måste stadfästas av domstol för att bli verkställbart. Klausulerna 2 och 3 i detta avtal har följande lydelse:

”2 – Det är överenskommet att både fadern och modern har föräldraansvar för parets minderåriga barn och att båda har vårdnaden om dessa, utan att det påverkar faderns rätt till umgänge med sina barn. Fadern kan utöva denna rätt fritt när som helst och efter eget val under förutsättning att parterna kommer överens om att fastställa var barnen ska bo på det sätt som anges nedan i punkt 3.

3 – Vad gäller var modern och barnen ska bo är det överenskommet att Bianca Purrucker flyttar med barnen till Tyskland och bosätter sig där permanent. Bianca Purrucker ska meddela barnens far den nya adressen. Fadern medger uttryckligen att Bianca Purrucker flyttar med barnen till detta land under förutsättning att hon erkänner hans umgängesrätt och att hon tillåter honom att när som helst besöka sina barn, efter eget val, efter att i förväg ha meddelat henne datumen för besöket. Barnens

bosättningsort bestäms tills vidare och påverkar inte de beslut som parets barn kan fatta när de blir myndiga.”

29 Bianca Purrucker avsåg att återvända till Tyskland med sin son D. (från ett tidigare förhållande) samt sina barn Merlín och Samira.

30 Då komplikationer tillstötte och det var nödvändigt med ett kirurgiskt ingrepp kunde Samira inte lämna sjukhuset. Bianca Purrucker åkte då till Tyskland med Merlín den 2 februari 2007. Enligt vad Bianca Purrucker har uppgett vid den hänskjutande domstolen skulle även Samira föras till Tyskland efter det att hon hade fått lämna sjukhuset.

31 Det finns tre pågående förfaranden mellan parterna:

— Det första förfarandet pågår i Spanien och gäller interimistiska åtgärder. Talan väcktes av Guillermo Vallés Pérez. Det förefaller som om detta förfarande, under vissa villkor, kan ses som en talan i sak avseende vårdnaden om barnen Merlín och Samira.

— Det andra förfarandet pågår i Tyskland och har anhängiggjorts av Bianca Purrucker. Detta förfarande avser vårdnaden om nämnda barn.

— Det tredje förfarandet pågår i Tyskland och har anhängiggjorts av Guillermo Vallés Pérez. I detta förfarande har det yrkats att det beslut som Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial meddelat avseende interimistiska åtgärder ska förklaras vara verkställbart. Det är detta förfarande som föranlett begäran om förhandsavgörande.

Talan som väckts i Spanien med yrkande om interimistiska åtgärder

32 Då Guillermo Vallés Pérez inte längre ansåg sig vara bunden av det av notarius publicus bevittnade avtalet väckte han, i juni 2007, en talan om interimistiska åtgärder och, framför allt, om vårdnaden om Samira och Merlín, vid Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial.

33 Förhandlingen ägde rum den 26 september 2007. Bianca Purrucker hade kommit in med skriftliga yttranden och närvarade vid förhandlingen genom ombud.

34 Genom avgörande av den 8 november 2007 biföll Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial yrkandet om brådskande och interimistiska åtgärder.

35 Av detta avgörande, vilket bifogats Bianca Purruckers yttrande till EU-domstolen, framgår det att den spanska domstolen påpekat följande:

”Förutom på tillämplig materiell spansk rätt grundar sig talan på [1980 års Haagkonvention] (artiklarna 1 och 2) liksom på förordning … nr 2201/2003 och avtalet mellan Konungariket Spanien och Förbundsrepubliken Tyskland av den 14 november 1983 angående spanska domstolars behörighet (artikel 8).”

36 I punkt 3 i skälen i nämnda avgörande anges följande:

”3 – Med beaktande av den åberopade europeiska lagstiftningen och de konventioner som har ratificerats av Konungariket Spanien och Förbundsrepubliken Tyskland avseende familjerätt, vårdnad och underhåll för minderåriga barn, är denna domstol fullt behörig eftersom föräldrarna bott i Spanien och den sista gemensamma bostaden låg i Spanien (artikel 769.3 i [den spanska civilprocesslagen (Ley de Enjuiciamiento Civil)]; artikel 1 i [1980 års Haagkonvention] – behörig domstol är domstolen på den minderåriges hemvistort – enligt folkbokföringen bor Merlín i Colmenarejo och hans hemvist fanns i Spanien fram till hans avfärd till Tyskland den 2 februari 2007).

Vidare är Guillermo Vallés Pérez spanjor med hemvist i Spanien och det rör sig om den första talan i detta ärende som väckts i Spanien. Denna domstol fastställde att den är behörig i beslut av den 28 juni om upptagande till sakprövning och i det därpå följande beslutet av den 20 september. Således ska domstolen i Albstadt, i förekommande fall, ex officio avvisa talan till förmån för den spanska domstolen i enlighet med artikel 19 i [förordning nr 2201/2003]. Ett sådant avvisningsbeslut ex officio kan endast meddelas när parterna väckt talan om föräldraansvar för en minderårig vid domstolar i olika medlemsstater och talan rör samma sak i båda fallen. Det framgår dock att den talan som Bianca Purrucker senare väckt i Tyskland är ett förenklat förfarande syftande till att fadern, Guillermo Vallés, ska förpliktas att betala underhåll för Merlín. Detta förfarande har av Albstadts familjedomstol getts målnumret 8FH13/07.

Bianca Purruckers juridiska ombud har vid förhandlingen hävdat att rätten inte är behörig på grund av dels att Merlín hade fast hemvist i Tyskland och att denne minderåriges intressen därför ska bli föremål för prövning i Tyskland, dels att det fanns ett privat avtal mellan parterna.

Guillermo Vallés Pérez motsätter sig [att målet hänskjuts till den tyska domstolen] av följande skäl. Han vet inte vilket Merlíns faktiska hälsotillstånd är, man vet inte huruvida modern kommer att komma tillbaka till Spanien, och modern reste bort trots att det fanns stor risk att Samira skulle dö. Vidare har det privata avtalet inte stadfästs i juridiskt hänseende och det har inte godkänts av åklagarmyndigheten. Dessutom har han utsatts för påtryckningar och lurats att underteckna avtalet.

Åklagarmyndigheten har vid förhandlingen anfört att rätten är behörig med hänvisning till att avtalet mellan parterna inte har stadfästs och att det är nödvändigt att skyndsamt fatta beslut om interimistiska åtgärder. Att spanska domstolar är behöriga beror på att Guillermo Vallés Pérez har sitt hemvist i Spanien, att det privata avtalet slutits i Spanien och att den minderårige Merlín är född i Spanien. Myndigheten ifrågasätter att Merlíns avresa från Spanien var laglig.

Rätten fastställer således att den är behörig … att pröva yrkandet om interimistiska åtgärder."

37 Enligt vad Bundesgerichtshof har uppgett i sitt beslut om hänskjutande har interimistiska åtgärder vidtagits enligt följande:

"Rätten beslutar efter ansökan från Guillermo Vallés Pérez om följande brådskande och omedelbara interimistiska åtgärd gentemot Bianca Purrucker:

1. Den gemensamma vårdnaden om Samira och Merlín Vallés Purrucker överförs till fadern Guillermo Vallés Pérez; föräldraansvaret ska ligga kvar hos båda föräldrarna.

För att detta förordnande ska kunna genomföras måste den minderårige sonen Merlíns moder återlämna honom till fadern, som är bosatt i Spanien. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att göra det möjligt för modern att resa med sonen och besöka Samira och Merlín när hon vill. Vidare ska en bostad ställas till hennes förfogande som kan utgöra en träffpunkt för familjen. Bostaden kan även ställas till förfogande av en familjemedlem eller av den förtroendeperson som alltid måste vara närvarande när modern umgås med barnen under besöken. Bostaden kan också vara faderns bostad om parterna är överens om det.

2. Det är förbjudet att lämna spanskt territorium med de båda barnen utan föregående tillstånd från domstol.

3. De båda barnens pass ska förvaras av den förälder som utövar vårdnaden om barnen.

4. Varje byte av hemvist för Samira och Merlín kräver domstols föregående tillstånd.

5. Ingen underhållsskyldighet för modern fastställs.

Inget beslut om rättegångskostnader fattas.

Om ett förfarande inleds där frågan ska prövas i sak, ska förevarande beslut läggas till akten i det förfarandet.

Detta beslut ska delges parterna och åklagarmyndigheten i lagstadgad form med uppgift om att det inte kan överklagas.”

38 Enligt vad som framgår av de handlingar som bifogats Bianca Purruckers yttrande har det avgörande som meddelades den 8 november 2007 av Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial rättats genom beslut av den 28 november 2007. Punkt 1 i slutet har rättats på så sätt att fadern tilldelas ”vårdnaden” i stället för ”den gemensamma vårdnaden”.

39 Den 11 januari 2008 utfärdade Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial ett intyg enligt artikel 39.1 i förordning nr 2201/2003 om att beslutet är verkställbart och har delgetts.

40 Det förefaller som om Guillermo Vallés Pérez väckte en talan i sak, att den domstol vid vilken talan väcktes dömde i målet den 28 oktober 2008 och att denna dom sedan överklagades.

Talan som väckts i Tyskland avseende vårdnad

41 Den 20 september 2007, det vill säga innan Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial meddelade sin dom, väckte Bianca Purrucker en talan i sak vid Amtsgericht Albstadt (tingsrätten i Albstadt, Tyskland) och yrkade att hon skulle tilldelas vårdnaden om barnen Merlín och Samira. I enlighet med artikel 16 i 1980 års Haagkonvention förklarades vårdnadsmålet vilande mellan den 19 mars och den 28 maj 2008, och det överlämnades sedan till Amtsgericht Stuttgart (Tyskland)

enligt 13 § lagen om verkställighet och tillämpning av vissa rättsakter på den internationella familjerättens område (Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts). Amtsgericht Stuttgart avslog ansökan om att vidta en ny interimistisk åtgärd avseende vårdnaden om de två barnen i fråga. Domstolen avgjorde inte målet i sak och uttryckte tvivel angående sin internationella behörighet. I beslut av den 8 december 2008 konstaterade domstolen att Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial, genom det i punkt 40 i denna dom nämnda beslutet av den 28 oktober 2008, förklarat sig vara den domstol vid vilken talan först har väckts i den mening som avses i artiklarna 16 och 19.2 i förordning nr 2201/2003. Amtsgericht Stuttgart lät följaktligen handläggningen av målet vila i enlighet med artikel 19.2 i nämnda förordning till dess att beslutet från Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial vunnit laga kraft.

42 Bianca Purrucker överklagade detta beslut från Amtsgericht Stuttgart. Den 14 maj 2009 upphävde Oberlandesgericht Stuttgart det överklagade beslutet och återförvisade målet till Amtsgericht Stuttgart för förnyad prövning. Oberlandesgericht Stuttgart fann att en domstol är skyldig att själv avgöra sin behörighet och att artikel 19 i förordning nr 2201/2003 inte gav någon av de domstolar vid vilken talan har väckts exklusiv behörighet att avgöra vid vilken domstol talan har väckts först. Oberlandesgericht Stuttgart påpekade att den talan avseende vårdnad som Guillermo Vallés Pérez hade väckt i Spanien i juni 2007 gällde ett förfarande som syftade till vidtagandet av interimistiska åtgärder, medan den talan avseende vårdnad som Bianca Purrucker hade väckt i Tyskland den 20 september 2007 avsåg en prövning i sak. En sådan talan och ett förfarande som syftar till vidtagandet av interimistiska åtgärder har inte samma tvisteföremål och gäller inte samma yrkande.

43 Genom beslut av den 8 juni 2009 frågade Amtsgericht Stuttgart parterna i vilket skede den talan som hade väckts i Spanien befann sig i. Amtsgericht uppmanade vidare parterna att yttra sig över möjligheten att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen, i enlighet med artikel 104b i EU-domstolens rättegångsregler, angående frågan hur den domstol vid vilken talan först har väckts ska bestämmas.

Talan som väckts i Tyskland avseende exekvatur av den spanska domstolens beslut

44 Det är detta förfarande som föranlett begäran om förhandsavgörande. Inledningsvis krävde Guillermo Vallés Pérez bland annat att Merlín skulle återlämnas och väckte – som säkerhetsåtgärd – en talan med yrkande om förklaring om att det beslut som Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial hade meddelat var verkställbart. Senare yrkade han med förtur exekvatur av den spanska domstolens beslut. Till följd av detta utfärdade Amtsgericht Stuttgart, genom beslut av den 3 juli 2008, och Oberlandesgericht Stuttgart, genom beslut av den 22 september 2008 efter överklagande, ett verkställighetsbeslut avseende den spanska domstolens beslut och förenade detta med vitesföreläggande för Bianca Purrucker.

45 Bundesgerichtshof har sammanfattat beslutet från Oberlandesgericht Stuttgart enligt följande:

”Det finns inga skäl för att den spanska domstolens beslut inte ska anses verkställbart. Det är visserligen ett beslut om interimistiska åtgärder som har fattats av den spanska domstolen, men i artikel 2.4 i förordning nr 2201/2003 görs det med avseende på erkännande och verkställighet av avgöranden från andra medlemsstater ingen åtskillnad mellan olika avgöranden beroende på formen för desamma, utan det krävs bara att det är fråga om ett ’avgörande som har meddelats av en … domstol’. Även om de gemensamma barnen inte har hörts av den spanska domstolen, strider detta inte mot några grundläggande rättegångsregler i tysk rätt. Detta gäller i än högre grad med tanke på att barnen vid tidpunkten för avgörandet bara var ett och ett halvt år gamla. Såvitt avser klagandens argument att det spanska avgörandet inte kan verkställas på grund av att talan i sak har väckts för sent, motsägs detta av intyget enligt artikel 39 i förordning nr 2201/2003 från den spanska domstolen. Inte heller föreligger det några skäl att vägra erkännande enligt artikel 23 i förordning nr 2201/2003. I synnerhet

skulle ett erkännande inte strida mot ordre public i Tyskland då klagandens rätt att yttra sig tillgodosågs genom rättens kallelse till förhandlingen. Att hon inte personligen inställde sig utan i stället lät sig företrädas av en advokat är hennes eget beslut. Rätten är inte i ett mål om erkännande och verkställighet behörig att i sak pröva vårdnadstvisten, som prövas i Spanien."

46 Bianca Purrucker överklagade till Bundesgerichtshof det beslut som Oberlandesgericht Stuttgart hade meddelat den 22 september 2008. Hon hävdade att enligt artikel 2.4 i förordning nr 2201/2003 är reglerna om erkännande och verkställighet av domar från domstolar i andra medlemsstater inte tillämpliga avseende interimistiska åtgärder i den mening som avses i artikel 20 i förordningen, eftersom dessa åtgärder inte kan anses utgöra beslut om föräldraansvar.

Beslutet om hänskjutande och tolkningsfrågan

47 Bundesgerichtshof har påpekat att frågan huruvida bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i förordning nr 2201/2003 även är tillämpliga avseende interimistiska åtgärder i den mening som avses i artikel 20 i denna förordning, eller om de bara är tillämpliga avseende avgöranden i sakfrågan, är omdebatterad i doktrinen och har inte avgjorts slutgiltigt i rättspraxis.

48 Ett synsätt är att interimistiska åtgärder i den mening som avses i artikel 20 i förordning nr 2201/2003 i princip inte omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i förordningen om erkännande och verkställighet. Artikel 20 i förordningen ses bara som en behörighetsregel. Detta synsätt kan vinna

stöd i dom av den 2 april 2009 i mål C-523/07, A (REG 2009, s. I-2805), punkt 46 och följande punkter. Enligt den domen måste interimistiska åtgärder i den mening som avses i artikel 20 i förordning nr 2201/2003 vara tillfälliga, och deras verkställighet och tvingande verkan ska fastställas i nationell lagstiftning. Om detta synsätt är riktigt ska Bianca Purruckers överklagande bifallas.

49 Enligt andra synsätt omfattar tillämpningsområdet för artikel 2.4 i förordning nr 2201/2003 sådana interimistiska åtgärder som vidtas av en behörig domstol inom ramen för ett mål rörande huvudsaken, under förutsättning att rätten till försvar säkerställs åtminstone i efterhand. Detta skulle överensstämma med domstolens praxis, enligt vilken det för att säkerställa en rättvis rättegång är tillräckligt att en förhandling äger rum i efterhand (dom av den 16 juni 1981 i mål 166/80, Klomps, REG 1981, s. 1593). Enligt andra synsätt är förordning nr 2201/2003 endast tillämplig avseende sådana interimistiska åtgärder som i förekommande fall vidtagits inom ramen för ett kontradiktoriskt förfarande, under iakttagande av rätten till försvar.

50 Enligt de två senare synsätten beror frågan huruvida överklagandet ska bifallas på om Bianca Purruckers rätt att yttra sig faktiskt har iakttagits i det förfarande som föranlett de interimistiska åtgärderna. Till stöd för att så är fallet talar, enligt den hänskjutande domstolen, att Bianca Purrucker var kallad till den muntliga förhandlingen och där företräddes av en advokat, samt att barnen var i en sådan ålder att det inte kunde förväntas att ett hörande av dem skulle medföra ytterligare information.

51 Slutligen finns det även de som förespråkar synsättet att alla interimistiska åtgärder omfattas av bestämmelserna i förordning nr 2201/2003. Dels kan interimistiska åtgärder som vidtagits med stöd av artikel 20 i denna förordning anses utgöra domar i den mening som avses i artikel 2.4 i samma förordning, avseende vilka bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i samma förordning om erkännande och verkställighet är tillämpliga. Dels anser förespråkarna för detta synsätt att även för det fall interimistiska åtgärder i den mening som avses i artikel 20 i förordning nr 2201/2003

inte omfattades av begreppet ”dom” i artikel 2.4 i denna, skulle bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i samma förordning om erkännande och verkställighet av domar meddelade i andra medlemsstater trots detta vara tillämpliga avseende sådana åtgärder. Enligt denna tolkning är nämnda artikel 21 och följande artiklar tveklöst tillämpliga avseende den interimistiska åtgärd som vidtagits av den spanska domstolen, och överklagandet ska därmed ogillas.

52 Bundesgerichtshof har funnit att beslutet från den spanska domstolen inte strider mot ordre public i Tyskland.

53 Mot denna bakgrund beslutade Bundesgerichtshof att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen.

”Är bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i förordning [nr 2201/2003], vilka rör erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i andra medlemsstater enligt artikel 2.4 i förordning [nr 2201/2003], även tillämpliga på verkställbara interimistiska åtgärder, avseende vårdnad, i den mening som avses i artikel 20 i förordning [nr 2201/2003]?”

Förfarandet vid EU-domstolen

54 Referenten och generaladvokaten har i enlighet med artikel 54a i domstolens rättegångsregler begärt att Bianca Purrucker ska inkomma till EU-domstolen med besluten av den 8 december 2008, den 14 maj 2009 och den 8 juni 2009, till vilka det hänvisas i punkterna 41, 42 och 43 i denna dom och vilka Bianca Purrucker har hänvisat till i sitt yttrande.

55 Det framgår av yttrandena i målet att troligen endast Bianca Purrucker och den spanska regeringen har fått kännedom om skälen i det avgörande som Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial meddelade den 8 november 2007, bland annat vad gäller den spanska domstolens behörighet. Flera av de regeringar som har yttrat sig har föreslagit svar på tolkningsfrågan utifrån antagandet att nämnda domstol är behörig, samtidigt som Europeiska kommissionen har behandlat flera olika situationer.

56 I samband med att detta avgörande (som hade bifogats Bianca Purruckers yttrande) delgavs de berörda parter som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol, uppmanade EU-domstolen dessa att än en gång skriftligen yttra sig över tolkningsfrågan med beaktande av punkt 3 i nämnda avgörande, vilken har återgetts i punkt 36 i denna dom. EU-domstolen uppmanade också den spanska regeringen att lämna diverse preciseringar avseende det interimistiska förfarandet i sådana mål som det i målet vid den spanska domstolen.

Prövning av tolkningsfrågan

57 Bundesgerichtshof har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 21 och följande artiklar i förordning nr 2201/2003 även är tillämpliga på verkställbara interimistiska åtgärder, avseende vårdnad, i den mening som avses i artikel 20 i förordningen.

58 Det har bestritts att denna fråga är relevant. Som skäl för detta bestridande har det angetts att de interimistiska åtgärder som är i fråga i målet vid den nationella domstolen inte omfattas av artikel 20 i förordningen, eftersom de är vidtagna av en domstol som hade behörighet i sak. Även om åtgärderna hade vidtagits av en domstol som inte hade behörighet i sak, skulle de i vart fall inte kunna omfattas av denna bestämmelse med avseende på Merlín, eftersom han inte befann sig i Spanien då Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial meddelade sitt beslut.

59 Det framgår av dessa motsägelsefulla bestridanden att tolkningen av artikel 20 i förordning nr 2201/2003 inte bör begränsas till effekterna av ett beslut som omfattas av denna bestämmelse. Tolkningen bör även omfatta en prövning av vilka beslut som omfattas av denna bestämmelse.

60 Artikel 20 i förordning nr 2201/2003 är den sista artikeln i förordningens kapitel II om behörighet. Den tillhör inte de artiklar som specifikt behandlar behörighet i mål om föräldraansvar, vilka utgör avsnitt 2 i detta kapitel. Den tillhör dock avsnitt 3, med rubriken ”Gemensamma bestämmelser”, i detta kapitel.

61 Det framgår av bestämmelsens placering i förordning nr 2201/2003 att artikel 20 inte kan anses vara en bestämmelse om domstols behörighet att pröva ett mål i sak, i den mening som avses i förordningen.

62 Detta konstaterande stöds av lydelsen i artikel 20, av vilken det endast framgår att bestämmelserna i förordning nr 2201/2003 ”inte [ska] hindra” att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar vissa interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, i enlighet med medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt förordningen. På motsvarande sätt

anges i skäl 16 i förordningen att förordningen ”inte [bör] hindra” att dylika åtgärder vidtas.

63 Därav följer att artikel 20 i förordning nr 2201/2003 enbart omfattar sådana åtgärder som vidtas av en domstol som inte grundar sin behörighet avseende föräldraansvar på någon av artiklarna i kapitel II avsnitt 2 i förordningen.

64 Det är alltså inte bara karaktären hos de åtgärder som domstolen kan vidta – interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, till skillnad från ett avgörande i sak – som avgör huruvida dessa åtgärder omfattas av artikel 20 i förordningen. Av avgörande betydelse är även att åtgärderna vidtagits av en domstol som inte grundar sin behörighet på någon annan bestämmelse i förordningen.

65 Det framgår av målet vid den nationella domstolen att det inte alltid är okomplicerat att, utifrån en genomläsning av ett avgörande, i detta avseende kvalificera ett avgörande från en domstol i den mening som avses i artikel 2.1 i förordning nr 2201/2003. Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial har nämligen funnit att talan grundar sig på tillämplig spansk materiell rätt, 1980 års Haagkonvention, förordning nr 2201/2003 samt det avtal som Konungariket Spanien och Förbundsrepubliken Tyskland ingick den 14 november 1983 om spanska domstolars behörighet. Bland dessa bestämmelser tycks Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial mer specifikt ha grundat sin behörighet på artikel 769.3 i den spanska civilprocesslagen och artikel 1 i 1980 års Haagkonvention. Vad gäller de omständigheter som kan läggas till grund för behörigheten i enlighet med dessa bestämmelser har Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial hänvisat till såväl föräldrarnas hemvist, den sista gemensamma bostaden, den minderåriges hemvist fram till dess att han fördes till Tyskland, Guillermo Vallés Pérez nationalitet, Guillermo Vallés Pérez hemvist i Spanien samt att det rör sig om den första talan i detta ärende som väckts i Spanien. Slutligen har nämnda domstol hänvisat till åklagarmyndighetens yttrande, i vilket – oberoende av de redan nämnda omständigheterna – hänsyn

togs till att det av notarius publicus bevittnade avtalet hade upprättats i Spanien och att Merlín är född i Spanien.

66 Merparten av de omständigheter som Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial har hänvisat till överensstämmer inte med kriterierna för behörighet enligt artiklarna 8–14 i förordning nr 2201/2003. De omständigheter som motsvarar kriterierna i artiklarna 8, 9 och 10 i förordningen – det vill säga den minderåriges hemvist och dennes tidigare hemvist – kan ligga till grund för en sådan behörighet. Det står dock ej klart vilken av dessa tre bestämmelser som nämnda domstol, i förekommande fall, skulle ha använt som grund för sin behörighet enligt denna förordning.

67 Av det ovan anförda framgår att det – vid en läsning av det beslut som meddelats av Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial – är mycket oklart huruvida denna domstol har funnit att förordning nr 2201/2003 ska gälla framför de andra bestämmelserna som omnämns i beslutet och att förordningen ska tillämpas på omständigheterna i det aktuella fallet. Denna oklarhet framgår även av yttrandena till EU-domstolen och av de svårigheter som uppkommit för dem som har inkommit med yttranden med förslag till svar på tolkningsfrågan.

68 Den tjeckiska regeringen har gjort gällande att det följer av principen om ömsesidigt förtroende, som ligger till grund för förordning nr 2201/2003, att – när det inte uttryckligen har framkommit att ett beslut omfattas av artikel 20 i förordningen – det föreligger en presumtion för att en domstol som meddelar ett beslut är behörig i den mening som avses i förordningen. Bianca Purrucker och den tyska regeringen har däremot gjort gällande att om en precisering avseende behörighet i den mening som avses i förordning nr 2201/2003 saknas, medför detta en presumtion för att detta beslut är en sådan åtgärd som omfattas av artikel 20 i förordning nr 2201/2003.

69 EU-domstolen erinrar i detta avseende om att förordning nr 2201/2003 har företräde framför nationell rätt, eftersom den utgör en del av unionsrätten. Dessutom gäller förordningen framför merparten av de internationella konventionerna på det område som förordningen reglerar, i enlighet med de villkor som ställs upp i artiklarna 59–63 i förordningen.

70 Såsom framgår av skäl 2 i förordning nr 2201/2003 är principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden en hörnsten i arbetet med att skapa ett verkligt rättsligt område.

71 Enligt skäl 21 i förordningen bör detta erkännande bygga på principen om ömsesidigt förtroende.

72 Det är detta ömsesidiga förtroende som gjort det möjligt att inrätta ett tvingande regelverk om behörighet, som alla domstolar inom tillämpningsområdet för förordning nr 2201/2003 ska iaktta. Det är även detta förtroende som möjliggör för konventionsstaterna att avstå från sina interna bestämmelser om erkännande och exekvatur av utländska domar till förmån för ett förenklat förfarande för erkännande och verkställighet av beslut som fattats inom ramen för förfaranden om föräldraansvar (se analogt, angående insolvensförfaranden, dom av den 2 maj 2006 i mål C-341/04, Eurofood IFSC, REG 2006, s. I-3813, punkt 40).

73 Det ingår i principen om ömsesidigt förtroende att den domstol i en medlemsstat som mottagit en begäran om att inleda ett förfarande om föräldraansvar ska pröva sin behörighet enligt artiklarna 8–14 i förordning nr 2201/2003 (se, analogt, domen i det ovannämnda målet Eurofood IFSC, punkt 41). Det ska även framgå tydligt av domstolens beslut antingen att domstolen ämnar följa de direkt tillämpliga behörighetsreglerna i förordningen eller att den har meddelat sitt beslut i enlighet med dessa bestämmelser.

74 I gengäld, såsom anges i artikel 24 i förordningen, kan inte domstolarna i de andra medlemsstaterna pröva den första domstolens bedömning av dess egen behörighet.

75 Detta förbud hindrar inte en domstol, vilken har att bedöma ett beslut som inte innehåller en otvetydig angivelse om ursprungsdomstolens behörighet i sak, från att kontrollera huruvida det framgår av detta beslut att ursprungsdomstolen har ämnat använda en av bestämmelserna i förordning nr 2201/2003 som grund för sin behörighet. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 139 i sitt förslag till avgörande utgör nämligen inte en dylik kontroll en omprövning av ursprungsdomstolens behörighet. Kontrollen utförs endast i syfte att utröna på vilken grund ursprungsdomstolen ansåg sig vara behörig.

76 Domstolen finner därmed att – när det uppenbarligen inte framgår av uppgifterna i ett meddelat beslut huruvida den domstol som vidtagit de interimistiska åtgärderna är behörig i sak enligt förordning nr 2201/2003 – slutsatsen kan dras att detta beslut inte har meddelats i enlighet med reglerna om behörighet i denna förordning. Denna slutsats kan även dras om beslutet inte innehåller en otvetydig motivering avseende domstolens behörighet att pröva målet i sak, genom en hänvisning till någon av de behörighetsgrundande omständigheter som anges i artiklarna 8–14 i förordningen. Detta beslut kan dock prövas mot bakgrund av artikel 20 i förordningen för att utröna huruvida det omfattas av denna bestämmelse.

77 Artikel 20 i förordning nr 2201/2003 innehåller nämligen ett flertal villkor. Det framgår av domstolens praxis att de domstolar som avses i artikel 20.1 i förordning nr 2201/2003 endast är behöriga att vidta interimistiska åtgärder eller säkerhetsåtgärder om tre kumulativa villkor är uppfyllda, nämligen

— att de aktuella åtgärderna är brådskande,

— att de vidtas med avseende på personer eller tillgångar i den medlemsstat där domstolarna är belägna, och

— att de är interimistiska (domen i det ovannämnda målet A, punkt 47, och dom av den 23 december 2009 i mål C-403/09 PPU, Detiček, REU 2009, s. I-12193, punkt 39).

78 Därav följer att varje beslut av vilket det inte framkommer att det meddelats av en domstol som är behörig eller påstås vara behörig att pröva målet i sak inte nödvändigtvis omfattas av artikel 20 i förordning nr 2201/2003, utan omfattas av denna bestämmelse endast om det uppfyller de villkor som ställs upp i denna bestämmelse.

79 Vad gäller effekterna av en åtgärd som omfattas av artikel 20 i förordningen, har EU-domstolen fastställt att dess tvingande verkan ska följa av den aktuella nationella lagstiftningen, eftersom en sådan åtgärd har vidtagits med stöd av bestämmelser i nationell rätt (domen i det ovannämnda målet A, punkt 52).

80 I artikel 20.2 i förordning nr 2201/2003 preciseras dessutom att de åtgärder som vidtas enligt artikel 20.1 i förordningen ska upphöra att gälla när den domstol i medlemsstaten som enligt förordningen är behörig att pröva målet i sak har vidtagit de åtgärder den anser lämpliga.

81 Förordning nr 2201/2003 är bindande och direkt tillämplig. Därav, och av lydelsen i artikel 20 i denna förordning, följer att en åtgärd som omfattas av denna bestämmelse kan – i den medlemsstat där den domstol ligger som har meddelat beslutet om denna åtgärd – åberopas mot ett tidigare beslut, vilket meddelats av en annan medlemsstats domstol som är behörig att avgöra målet i sak. Däremot kan ett beslut som inte omfattas av artikel 20 i förordningen, på grund av att det inte uppfyller de villkor som

ställs upp i denna bestämmelse, inte gälla framför ett sådant tidigare beslut (se omständigheterna i domen i det ovannämnda målet Detiček, särskilt punkt 49).

82 Vad gäller effekterna av ett beslut som omfattas av artikel 20 i förordning nr 2201/2003 i andra medlemsstater än den medlemsstat vars domstol har meddelat beslutet, har kommissionen och flera medlemsstater gjort gällande att åtgärder som omfattas av artikel 20 ska kunna erkännas och verkställas i enlighet med förordningen. De har påpekat att det är möjligt att personer eller egendom förflyttas efter det att domstolen har meddelat sitt beslut. Det är även möjligt att barnet råkar ut för olycka eller sjukdom och därför har behov av ett godkännande från en person som befinner sig i en annan medlemsstat.

83 EU-domstolen finner dock, i likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkterna 172–175 i sitt förslag till avgörande, att det system för erkännande och verkställighet som följer av förordning nr 2201/2003 inte är tillämpligt på åtgärder som omfattas av artikel 20 i förordningen.

84 Unionslagstiftaren har nämligen inte haft för avsikt att nämnda system ska vara tillämpligt på nämnda åtgärder. Såsom framgår av skälen till kommissionens förslag från år 2002, som ledde till att förordning nr 2201/2003 antogs (dokument KOM(2002) 222 slutlig), har artikel 20.1 i denna förordning sitt ursprung i artikel 12 i förordning nr 1347/2000, som är identisk med artikel 12 i Bryssel II-konventionen. Både skälen till kommissionens förslag från år 1999, som ledde till att förordning nr 1347/2000 antogs (dokument KOM(1999) 220 slutlig) och Borrásrapporten om Bryssel II-konventionen anger i identiska ordalag, avseende dessa artiklar, att ”[d]en bestämmelse som återges i denna artikel får territoriella effekter endast i den stat där åtgärderna vidtas”.

85 I Borrásrapporten understryks skillnaden mellan utformningen av artikel 12 i Bryssel II-konventionen och artikel 24 i Brysselkonventionen. Skillnaden ligger i att ”de åtgärder som det hänvisas till i artikel 24 i Brysselkonventionen … är begränsade till frågor som ligger inom konventionens räckvidd och … som motvikt har extraterritoriella följder”. Det framgår av denna jämförelse med Brysselkonventionen att Bryssel II-konventionens upphovsmän avsåg att upprätta en koppling mellan de områden inom vilka interimistiska åtgärder kan vidtas och dessa åtgärders territoriella effekter.

86 Denna koppling kan motiveras med risken för att bestämmelser i andra unionsregelverk, bland annat förordning nr 44/2001, skulle kringgås. De interimistiska åtgärder som avses i artikel 20 i förordning nr 2201/2003 berör nämligen såväl personer som egendom och sträcker sig följaktligen till områden som inte omfattas av förordningen. Detta framgår av såväl skälen till kommissionens förslag från år 1999, som ledde till att förordning nr 1347/2000 antogs, som Borrásrapporten. Om det system för erkännande och verkställighet som följer av förordning nr 2201/2003 tillämpades, så skulle åtgärder inom områden som inte omfattas av förordningen kunna erkännas och verkställas i andra medlemsstater. Detta skulle även innefatta åtgärder som till exempel kan ha vidtagits i strid med regler som föreskriver en annan domstols särskilda eller exklusiva behörighet enligt förordning nr 44/2001.

87 Det framgår inte på något sätt av förordning nr 2201/2003 att den är ämnad att ge uttryck för en avsikt att inte godta de förklaringar avseende effekterna hos de åtgärder som omfattas av artikel 20 i förordningen, som återfinns i dessa förarbeten. Däremot följer det av bestämmelsens placering i förordningen samt av uttrycken ”skall inte hindra” i artikel 20.1 och ”bör inte hindra” i skäl 16 i förordningen att åtgärder som omfattas av artikel 20 inte räknas till de avgöranden som meddelats i enlighet med behörighetsreglerna i förordningen och som således omfattas av det system för erkännande och verkställighet som upprättats genom denna förordning.

88 Denna slutsats påverkas inte av artikel 11.1 i 1996 års Haagkonvention. Enligt denna bestämmelse ”[ska i] alla brådskande fall … myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium barnet eller egendom som tillhör barnet finns ha behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder”.

89 Såsom den tyska regeringen har gjort gällande i sitt skriftliga yttrande, finns det två stora skillnader mellan artikel 11.1 i 1996 års Haagkonvention och artikel 20 i förordning nr 2201/2003. Till att börja med är det uppenbart att artikel 11 i konventionen är utformad som en behörighetsregel och återfinns stukturellt sett i förteckningen över denna typ av bestämmelser. Detta är inte fallet med artikel 20 i förordningen, såsom har framkommit i punkt 61 i denna dom.

90 Även om det i 1996 års Haagkonvention föreskrivs erkännande och verkställighet av åtgärder som har vidtagits i enlighet med artikel 11 i konventionen, erinrar EU-domstolen om att det enligt bestämmelserna i denna konvention är tillåtet att kontrollera om den domstol som har vidtagit åtgärden har internationell behörighet. Mer specifikt framgår detta av artikel 23.2 a i konventionen, som avser erkännande, och artikel 26.3 i konventionen, som avser verkställighet och som hänvisar till nämnda artikel 23.2. Så är inte fallet med det system för erkännande och verkställighet som följer av förordning nr 2201/2003, eftersom artikel 24 i denna förordning förbjuder en omprövning av behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten.

91 Såsom Förenade kungarikets regering gjorde gällande vid förhandlingen, skulle erkännandet och verkställandet av åtgärder som omfattas av artikel 20 i förordning nr 2201/2003 – i alla andra medlemsstater, däribland den stat som är behörig i sak – dessutom skapa en risk dels för att bestämmelserna om behörighet i denna förordning kringgås, dels för så kallad forum shopping. Detta skulle strida mot de mål som

eftersträvas med förordningen. Det skulle i synnerhet strida mot det hänsyn som tas till barnets bästa, nämligen att en domstol med geografisk närhet till barnets hemvist meddelar beslut som rör barnet. Unionslagstiftaren har ansett att det är denna domstol som är bäst lämpad att avgöra vilka åtgärder som det ligger i barnets intresse att vidta.

92 Att åtgärder som omfattas av artikel 20 i förordning nr 2201/2003 inte omfattas av förordningens system för erkännande och verkställighet utgör emellertid inte något hinder för att dylika åtgärder erkänns och verkställs i andra medlemsstater, såsom generaladvokaten framförde i punkt 176 i sitt förslag till avgörande. Andra internationella instrument eller annan nationell lagstiftning kan då nämligen komma att användas, med iakttagande av förordningen.

93 Förordning nr 2201/2003 innehåller inte bara regler för domstols behörighet samt för erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden. Förordningen innehåller även bestämmelser om samarbete mellan medlemsstaternas centralmyndigheter i frågor om föräldraansvar. Ett sådant samarbete bör kunna tillämpas för att, med iakttagande av förordningen och de nationella lagstiftningarna, lämna biträde i sådana exceptionellt brådskande fall som avses i punkt 82 i denna dom.

94 EU-domstolen har i punkt 42 i domen i det ovannämnda målet Detiček slagit fast att begreppet ”brådskande” i artikel 20 i förordning nr 2201/2003 avser såväl barnets situation som det förhållandet att det är praktiskt omöjligt att få frågan om föräldraansvar prövad vid den domstol som är behörig i sak.

95 Även om en svarandes rätt att yttra sig kan anta olika konkreta former beroende på hur skyndsamt ett avgörande måste meddelas, ska alla inskränkningar av utövandet av denna rätt vara vederbörligen motiverade och omgärdade av processrättsliga skyddsregler som ger de personer som berörs av ett sådant förfarande en faktisk möjlighet att bestrida de åtgärder som vidtagits skyndsamt (se analogt, angående insolvensförfaranden, domen i det ovannämnda målet Eurofood IFSC, punkt 66).

96 Det är ostridigt att Bianca Purrucker yttrade sig vid Juzgado de Primera Instancia nr 4 de San Lorenzo de El Escorial innan denna domstol vidtog de interimistiska åtgärderna. Däremot framgår följande av de förklaringar som den spanska regeringen, på EU-domstolens begäran, har framfört avseende det nationella förfarandet:

— Beslutet om interimistiska åtgärder kan inte överklagas, vilket innebär att svaranden enbart kan få till stånd en förändring av beslutet under förfarandet om prövning i sak, som antingen inleds efter eller i samband med ansökan om interimistiska åtgärder.

— Samtliga parter kan framställa yrkanden i sak, både den som har yrkat om interimistiska åtgärder och den som inte har gjort det.

— Om de interimistiska åtgärderna föregår ett yrkande i sak, fortsätter dessa åtgärder att ha rättsverkningar endast om stämningsansökan i huvudsaken inges inom 30 dagar från att beslutet om åtgärderna meddelades.

— Om yrkandet om interimistiska åtgärder har framställts innan något yrkande i sak har framställts, så ska yrkandet i huvudsaken framställas inför en domstol som är territoriellt behörig. Detta kan vara den domstol som har meddelat beslutet om interimistiska åtgärder, men det kan även vara en annan domstol som är territoriellt behörig.

— Det är endast genom ett överklagande av den första rättinstansens avgörande i sak som frågan om behörighet, i förekommande fall, kan överprövas av en annan domstol.

— Det är svårt att uppskatta hur lång tid som i genomsnitt förflyter mellan beslutet om interimistiska åtgärder och ett avgörande från en annan domstol till följd av ett överklagande.

97 EU-domstolen finner att en person som är berörd av ett interimistiskt förfarande måste kunna överklaga beslutet om interimistiska åtgärder för att angripa – inför en annan domstol än den som har vidtagit åtgärderna, vilken omgående ska kunna pröva frågan – bland annat behörigheten i sak som den domstol som har vidtagit åtgärderna ansett sig ha. Om det inte framgår av avgörandet att domstolen är behörig eller anser sig behörig i sak enligt förordning nr 2201/2003, ska det vara möjligt att ifrågasätta huruvida de villkor som ställs upp i artikel 20 i denna förordning – och som anges i punkt 77 i denna dom – är uppfyllda. Nämnda möjligheter ska finnas tillgängliga även om personen har yttrat sig inför den domstol som har vidtagit de interimistiska åtgärderna. Detta krav motiveras av betydelsen av de interimistiska åtgärder – oberoende av om de är vidtagna av en domstol som är behörig i sak eller inte – som kan vidtas i mål om föräldraansvar, särskilt deras möjliga konsekvenser för små barn (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 2008 i mål C-195/08 PPU, Rinau, REG 2008, s. I-5271, punkt 81), som gör sig särskilt gällande i fråga om tvillingar som är separerade från varandra, och motiveras av att domstolen som har vidtagit de interimistiska åtgärderna i förekommande fall har utfärdat ett intyg enligt artikel 39 i förordning nr 2201/2003, trots att de interimistiska åtgärder som avses i intyget endast är giltiga om en talan i sak väcks inom 30 dagar.

98 Det måste finnas en möjlighet att överklaga utan att det innebär att klaganden vitsordar behörigheten i sak, som den domstol som vidtagit de interimistiska åtgärderna eventuellt ansett sig ha.

99 Det ankommer på den nationella domstolen att i princip tillämpa sin nationella rätt samtidigt som den ska säkerställa unionsrättens fulla verkan. Det kan innebära att den nationella domstolen, vid behov, blir tvungen att underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som hindrar unionsrättens fulla verkan eller att tolka en nationell bestämmelse, som utarbetats med avseende på en rent nationell situation, i syfte att tillämpa den på den gränsöverskridande situationen i fråga (se bland annat, för ett liknande resonemang, dom av den 9 mars 1978 i mål 106/77, Simmenthal, REG 1978, s. 629, punkt 16, svensk specialutgåva, volym 4, s. 75, av den 19 juni 1990 i mål C-213/89, Factortame m.fl., REG 1990, s. I-2433, punkt 19, svensk specialutgåva, volym 10, s. 435, av den 20 september 2001 i mål C-453/99, Courage och Crehan, REG 2001, s. I-6297, punkt 25, av den 17 september 2002 i mål C-253/00, Muñoz och Superior Fruiticola, REG 2002, s. I-7289, punkt 28, och av den 8 november 2005 i mål C-443/03, Leffler, REG 2005, s. I-9611, punkt 51).

100 Av det anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras på följande sätt. Bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i förordning nr 2201/2003 är inte tillämpliga på interimistiska åtgärder, avseende vårdnad, som omfattas av artikel 20 i denna förordning.

Rättegångskostnader

101 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Bestämmelserna i artikel 21 och följande artiklar i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 är inte tillämpliga på interimistiska åtgärder avseende vårdnad, som omfattas av artikel 20 i denna förordning.

Underskrifter